

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Vägledning för hantering och substitution av kemiska produkter i Malmö stad

Författare: Malmö stads kemikalieråd¹ med ledning av Izabella Arwidson
Avdelning: Miljöstrategiska avdelningen
Datum: 2021-06-07
Diarienummer: MN-2020-586
Förvaltning: Miljöförvaltningen, Malmö stad
Foto: Miljöförvaltningen sida 1. Globala målen sida 4.

---

¹ Deltagare i Malmö stads kemikalieråd: Amelie Stjernhav och Julieta Sepulveda Flores, serviceförvaltningen. Anna Sjöblom, Birgitta Gisby, Camilla Nordberg, Izabella Arwidson, Katrin Persson, Märten Spanne och Pegah Paykar, miljöförvaltningen. Jenny Holmquist, MKB Fastighets AB. Johanna Liv Wikelo och Tina Von Platen, fritidsförvaltningen. Lisa Pedersen, stadskontoret samt Maja Johansson, parkering Malmö.

Innehåll

Inledning	4
Lagstiftning och styrande dokument	4
Ordlista	5
Bakgrund	7
Kemiska produkter	7
Substitution	8
Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen	8
Ansvar	9
Tänk efter vid inköp	10
Riskbedömning av kemiska produkter	11
Förteckna märkningspliktiga kemiska produkter	12
Substitution	13
Förvaring av kemiska produkter	15
Kemiskt avfall	16
Bilaga 1. Riskbedömningsmatris	17
Bilaga 2. Sammanfattning	19

Inledning

I Malmö stad används tusentals kemiska ämnen. För att uppfylla globala och lokala miljömål för en giftfri miljö behöver vi få bort de farligaste ämnena.

Malmö stads kemikaliearbete bidrar till *Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030*, specifikt mål fem, *Hälsofarlig exponering har minskat avsevärt i Malmö*. Arbetet bidrar även till det regionala arbetet, samt till det nationella miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* samt flera av FN:s Globala hållbarhetsmål.

Denna vägledning ska fungera som ett hjälpmedel för Malmö stads förvaltningar och bolag i arbetet för en giftfri miljö och att säkerställa en säker arbetsmiljö. Syftet med vägledningen är att verksamheter ska ha en god kännedom om kemikalier och dess egenskaper samt kunna hantera dem på rätt sätt för att minska riskerna för medarbetare och miljön. Målet är att använda så få kemikalier som möjligt och att användningen av märkningspliktiga kemikalier med hög risk ska minska. Behovet och användningen av kemikalier är olika inom Malmö stads verksamheter och ska alltid anpassas till den specifika verksamheten.

Vägledningen är framtagen av Malmö stads kemikalieråd under ledning av miljöförvaltningen.

Lagstiftning och styrande dokument

Att arbeta för en korrekt och säker kemikaliehantering samt substitution är inte bara en del i uppfyllande av mål och styrande dokument, utan ingår i flera nationella lagstiftningar samt EU:s kemikalielagstiftning.

- SFS 1998:808 Miljöbalken
- Förordning (1998:901) om verksamhetsutövarers egenkontroll
- AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete
- AFS 2011:19 Kemiska arbetsmiljörisiker
- Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006
- Miljöprogram för Malmö stad 2021-2030

Ordlista

Egenskapskriterier – Ett sätt att peka ut vilka ämnen som ska undvikas genom att identifiera oönskade egenskaper hos ämnen.

Kemikalieförteckning – Dokument som innehåller information om de kemiska produkter som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker ur hälso- eller miljösynpunkt.

Kemisk produkt - Ett kemiskt ämne eller en blandning av kemiska ämnen.

Märkningspliktiga kemikalier - Kemiska produkter som kan orsaka så stor skada på hälsa och/eller miljö att de måste vara märkta med farosymbol.

Prioriterade riskminskningsämnen - De ämnen som har något mindre allvarliga egenskaper för hälsa och miljö jämfört med utfasningsämnen.

Riskbedömning - Bedömning av risken att skadas när arbete med exempelvis en kemisk produkt eller ett ämne som har bildats utförs.

Risktal = Farlighet x Mängd x Exponering

Substitution - Något byts mot något annat. När det gäller kemisk substitution är syftet att de farligaste ämnena ska fasas ut, det vill säga sluta användas. Därför används ofta begreppet utfasning. Substitution kan också innebära att ämnet tas bort.

Utfasningsämnen - Begreppet har skapats av Kemikalieinspektionen för att beskriva de ämnen vars användning enligt nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö ska upphöra i den mån det är möjligt.

SAMMANFATTNING AV VÄGLEDNINGEN

SAMMANFATTNINGEN FINNS SOM UTSKRIFTVERSION I BILAGA 2.

Tänk efter vid inköp

Innan ett inköp av kemiska produkter görs, överväg alltid om syftet med inköpet kan uppnås genom att använda annan metod eller med mindre farliga kemiska produkter. Om en produkt ändå behövs ska den som är minst farlig för människor och för miljön väljas. Det är lagkrav på det.

Förteckna

Kemiska produkter eller ämnen som är klassade eller märkta med faropiktogram eller orange farosymbol ska förtecknas i ett register, en så kallat kemikalieförteckning. Förteckningen ska vara lättillgänglig för berörd personal.

Byt ut produkter med utfasningsämnen

Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de bör fasa ut och inte användas alls. För prioriterade riskminskningsämnen behöver verksamheterna se över sin användning och säkerställa en god riskhantering, alternativt överväga möjligheten till substitution även för dessa ämnen.

Riskbedömning

Riskbedömning innebär att ta reda på vilka åtgärder som krävs för att ingen ska drabbas av ohälsa eller olycksfall. Ta först reda på vilka risker som finns med den kemiska produkten och sätt därefter in åtgärder som minimerar riskerna.

Förvara kemikalier säkert

Kemikalier ska förvaras så att de inte utgör risk för människors hälsa och miljö. Dessutom ska produkterna vara väl märkta med namn och farosymboler.

Första hjälpen vid kemikalieolycka

Vid livshotande skador ska du alltid ringa 112. För lindrigare skador ring Giftinformationscentralen på 010-456 6700.

Ta hand om avfallet

Märkningspliktiga kemiska produkter räknas som farligt avfall och ska därför hanteras enligt de lagkrav som finns.

Bakgrund

Kemiska produkter

En kemikalie eller kemisk produkt är ett kemiskt ämne eller en blandning av kemiska ämnen. Kemiska produkter kan vara till exempel rengörings- och tvättmedel, laboratoriekemikalier, färg, lack eller städprodukter. I lagstiftningen skiljs dessa från varor. Varor är föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning bestämmer dess funktion. Exempel på varor är en stol, ett bord eller en mobiltelefon. Vid produktion av en vara kan kemiska produkter tillsättas för att ge varan en specifik egenskap. Det talas då om kemikalier i varor. I denna vägledning berörs enbart hantering av kemiska produkter.

Märkningspliktig kemisk produkt

Till märkningspliktiga kemiska produkter räknas de kemiska produkter som kan orsaka så stor skada på hälsa och/eller miljö att de måste vara märkta med farosymbol. Exempel på detta är ämnen som är giftiga, brandfarliga eller miljöfarliga. Märkningspliktiga kemiska produkter ska finnas i verksamhetens kemikalieförteckning. Förteckningen ska vara lättillgänglig för berörd personal.

Faropiktogram enligt CLP (gäller idag)   **Farosymbol enligt Kifs (gammalt märkningssystem, kan finnas på redan inköpta produkter)**

Substitution

Substitution innebär två saker. Antingen att miljö- och hälsofarliga ämnen byts ut mot mindre farliga ämnen eller att tekniker och metoder förändras så att farliga ämnen kan exkluderas. För produkter som inte kan substitueras ska verksamheterna göra en riskbedömning för den aktuella användningen och säkerställa en säker hantering. Riskbedömning av kemikalier är en del av arbetsmiljöansvaret och kan kopplas till det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM). Arbetsmiljöverket har en vägledning på området om kemiska arbetsmiljörisker som kan fungera som stöd för verksamheterna.²

Att peka ut vilka ämnen som ska undvikas kan göras genom att identifiera antingen specifika oönskade ämnen eller oönskade egenskaper hos ämnen. Malmö stad har valt att göra ett urval som bygger på egenskapskriterier istället för att ha en specifik ämneslista. Att arbeta med egenskapskriterier förhindrar att ett visst oönskat ämne byts ut mot ett annat ämne med samma egenskaper.

Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen har en hög prioriteringsnivå av ämnen som ska fasa ut helt, alltså substitueras med bättre alternativ. Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de på sikt inte ska användas i samhället alls. Exempel på ämnen som ingår i denna kategori är cancerogena, mutagena och reproduktionsstörande (CMR), hormonstörande, svårnedbrytbara, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT) samt särskilt farliga metaller som kadmium, bly och kvicksilver.

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen har en lägre prioriteringsnivå av ämnen som kan användas under förutsättning att det görs på ett säkert sätt. Det betyder att människa och miljö inte ska exponeras på ett sätt som innebär risker. En verksamhet kan också överväga att byta ut dem men dessa ämnen kan fortfarande användas om det sker på ett säkert och kontrollerat sätt. Exempel på ämnen som ingår i denna kategori är allergiframkallande ämnen, ämnen med mycket hög akut giftighet, potentiella PBT-ämnen och ämnen som är miljöfarliga.

---

² <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/vagledning/vagledning-for-tillampning-av-foreskrifterna-om-kemiska-arbetsmiljorisker-afs201109.pdf>

Ansvar

Att ha kunskap och kontroll när det gäller användningen av kemiska produkter och att föra en kemikalieförteckning är en del av verksamhetens egenkontroll. I miljöbalken beskrivs även produktvalsprincipen. Den innebär att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska undvika att använda kemiska produkter som kan medföra risker för miljö eller hälsa. Då måste produkterna kunna ersättas med alternativ som medför mindre risker. Detta innebär att användare av sådana produkter löpande ska sträva efter att byta ut dem. Enligt arbetsmiljölagstiftningen finns det också krav på förteckning av kemiska riskkällor samt riskbedömning av de kemiska produkter som används inom verksamheter.

För att minska riskerna med kemikalier finns lagar som styr vilka ämnen som får användas, vad de får användas till och i vilken mängd. Inom EU arbetas det för att nå en gemensam lagstiftning. I andra länder kan kemikalier vara godkända medan de är förbjudna i länder inom EU.

Malmö stad har som mål att minska användningen av alla kemikalier. En minskad användning av kemikalier medför en lägre risk för vår egen långsiktiga hälsa och vår miljö. För att lyckas måste vi göra kloka val och hjälpas åt.

Ansvarig chef ska:

- säkerställa att verksamheten arbetar utifrån gällande rutiner
- säkerställa att de instruktioner och arbetssätt som krävs tas fram och implementeras (om avdelningen omfattas av särskilda lagkrav ska även dessa inkluderas)
- säkerställa att anmälda tillbud och olyckor åtgärdas och följs upp
- säkerställa att berörda arbetsgrupper delges resultat i syfte att sprida kunskap.

Medarbetaren ska:

- följa gällande rutiner, instruktioner och arbetssätt samt anvisningar enligt säkerhetsdatablad vid all hantering av kemikalier
- använda den skyddsutrustning som arbetsgivare eller chef anvisar
- delta vid obligatorisk utbildning när sådan krävs för hantering av kemikalier eller kopplat till särskilt arbetsmoment
- delta vid obligatorisk medicinsk kontroll när sådan är ett krav
- anmäla tillbud och olyckor enligt gällande rutin och göra chef uppmärksam på att upptäckta risker och säkerhetsbrister inom området
- delta i riskanalyser och riskbedömningar när det är aktuellt.

Tänk efter vid inköp

Är inköpet nödvändigt?

Överväg alltid om syftet med ett inköp av kemiska produkter kan uppnås genom att använda annan metod eller med mindre farliga kemiska produkter. Ett exempel på detta är att använda städmetoder som inte kräver kemiska produkter (eller en begränsad mängd av produkter), alternativt att välja en kemisk produkt som innehåller mindre farliga ämnen. Vid nyinköp av kemikalier ska en fråga om det finns ett uppdaterat säkerhetsdatablad ställas som rutin.

Finns den kemiska produkten i verksamhetens kemikalieförteckning?

I första hand ska alltid kemiska produkter som finns på avtal köpas in via det avtalet. När en produkt handlas via avtal har granskning och kravställning gjorts. Om produkten finns som miljömärkt eller med ”grön boll” i ekot visar det att den produkten är ett bättre alternativ. För att minska mängden kemiska produkter i verksamheten är det bra att undersöka om en produkt som uppfyller behovet redan finns i verksamhetens kemikalieförteckning. För att förenkla ytterligare kan det vara bra att samarbeta med likartade verksamheter genom att använda samma granskade kemiska produkter. Exempelvis kan alla måltidsenheter i en förvaltning komma överens om vilka produkter som ska användas i samtliga kök. Samarbetet kan med fördel sträcka sig över förvaltningsgränserna.

Alla nya kemiska produkter ska riskbedömas

Samtliga märkningspliktiga kemiska produkter ska vara riskbedömda utifrån miljö- och hälsoaspekter. Riskbedöm innan inköp för att avgöra om produkten är lämplig för er typ av verksamhet. Det är lagkrav att välja kemiska produkter med så liten påverkan på människors hälsa och miljö som möjligt.

För in nya godkända kemiska produkter i kemikalieförteckningen

När en riskbedömning gjorts och det bedömts att en ny kemisk produkt ska köpas in och användas i verksamheten ska denna föras in i verksamhetens kemikalieförteckning.

Inköp av tjänster

Beställare till verksamheter som utförs på uppdrag av Malmö stad ska där det bedöms relevant och möjligt begära information om vilka märkningspliktiga kemiska produkter (inklusive uppskattad årlig förbrukningsmängd av utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen) som används inom Malmö stads verksamhet. Detta kan ske genom kravställning vid upphandling och avtalsskrivning.

Riskbedömning av kemiska produkter

Risktal = Farlighet x Mängd x Exponering

Innan ni börjar, kom ihåg att ni alltid ska:

- Sträva efter att verksamheten ska ha så få märkningspliktiga kemikalier som möjligt.
- Välja kemikalier som har så låg farlighet som möjligt.
- Se till att så få personer som möjligt, och så lite miljö som möjligt, exponeras av kemikalierna.

Det är arbetsgivarens (chefens) ansvar att riskerna ska minska genom valet av kemiska produkter, arbetsmetoder, utrustning, tid och plats.

Prevent – KemiGuiden

Prevent är en ideell organisation som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Det är ett samarbete mellan fackförbund och arbetsgivare som förmedlar kunskaper som hjälper företagen att förbättra arbetsmiljön. Med KemiGuiden kan du förbättra säkerheten och minska de kemiska hälsoriskerna på din arbetsplats. Du får också koll på vilka lagar och regler som gäller och hur ni kan göra för att följa dem. Länk till: [Kemiguident](#)

Tillfällen när en riskbedömning ska göras:

- När det planeras att köpa in en ny eller tidigare ej bedömd kemisk produkt.
- Vid förändringar av arbetsmoment eller ny riskinformation.
- Regelbundet för att fånga upp erfarenheter.

Gör så här i tre steg

Steg 1. Ta reda på om den kemiska produkten kan innebära en fara mot hälsa och/eller miljö. Denna information finns i produktens säkerhetsdatablad.

Steg 2. Identifiera de arbetsmoment där det finns risk för att antingen person eller miljö exponeras för den kemiska produkten.

Steg 3. Bestäm vilka riskminimerande åtgärder som behövs för att skydda hälsan och miljön. Kom ihåg att dokumentera riskbedömningen skriftligt.

Riskbedömningsblankett finns i bilaga 1.

Förteckna märkningspliktiga kemiska produkter

Hänsynsreglerna i miljöbalken ställer krav på att verksamhetsutövaren ska ha kunskap om de kemikalier som verksamheten hanterar samt att farliga kemikalier ska bytas ut till mindre farliga kemikalier där det är möjligt. Det kallas för produktvalsprincipen. Genom att fylla i en kemikalieförteckning uppfylls inte bara lagstiftningen utan kunskapen om kemikalier som finns i verksamheten ökar. Det ger även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön.

Det finns säkerhetsdatablad för alla märkningspliktiga kemikalier. Utgå från säkerhetsdatabladet när en kemikalieförteckning tas fram. Säkerhetsdatabladet kommer med när en produkt inhandlas för första gången. Om säkerhetsdatablad saknas kan kontakt tas med leverantör. Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängliga för alla kemiska produkter och ämnen som används eller förvaras på arbetsplatsen och som är märkta med faropiktogram eller orange farosymbol.

Dokumentationen ska minst omfatta:

- produktens namn
- produktens klassificering
- produktens användningsområde och årsförbrukning
- om produkten innehåller utfasningsämnen eller prioriterade riskminskningsämnen, och i så fall om det finns en plan för utfasning.

Förteckningen ska vara lättillgänglig för berörd personal.

På denna sida finns mer information om kemikalieförteckning från miljöförvaltningen samt mallar och exempel: [Kemikalieförteckning](#)

Substitution

Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö innebär att det ska finnas förutsättningar att skydda människors hälsa och miljön från farliga kemikalier. Det innebär bland annat att verksamheter som använder kemiska produkter också aktivt ska arbeta med substitution av farliga ämnen.

Produktvalsprincipen, eller substitutionsprincipen, som finns i miljöbalken (2 kap. 4 §) innebär att verksamheter hela tiden ska sträva efter att välja mindre farliga kemiska produkter.³

Det är viktigt att börja med att hitta vägar för att i första hand ersätta produkter med utfasningsämnen. Det kan vara bra att starta med att ställa sig frågor som:

- Vad används produkten till?
- Vad har den för funktion?
- Vad finns det för alternativ?
- Behövs den eller kan den avvecklas och lämnas som farligt avfall?

Verktyg för substitution

Kemikalieinspektionens *PRIO - ett verktyg för substitution* delar in farliga ämnen i två nivåer utifrån deras egenskaper – utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Malmö stad utgår ifrån denna indelning och använder samma begrepp.

Den grundläggande principen är att utfasningsämnen ska fasas ut ur kemiska produkter och varor som används samt att prioriterade riskminskningsämnen bara får användas om en säker användning kan säkerställas.

Prio – ett verktyg för substitution

På *PRIO - ett verktyg för substitution* [Prioguiden](#) kan man ta reda på om ämnet har egenskaper som gör att de ska fasas ut eller är ett prioriterat riskminskningsämne. Här kan man söka på både ämnets namn och CAS-nummer. Det är lättast att hitta rätt ämne om man söker på CAS-nummer.

---

³ Produktvalsprincipen omfattar alla verksamheter som använder kemiska produkter, dvs. inte bara tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöbalken, utan även verksamheter som inte kräver tillstånd eller anmälan, inkl. tillfälliga och mindre verksamheter.

Att substituera

Utfasningsämnen

Om produkten innehåller utfasningsämnen ska den inte köpas in, alternativt fasas ut om den redan är inköpt. För att ersätta produkten behöver ni fundera på:

- Vilken funktion är det den kemiska produkten har i verksamheten?
- Behövs en kemisk produkt för ändamålet eller kan det lösas på ett annat sätt?
- Om en kemisk produkt behövs är det dags att se över vilka andra produkter som kan vara ett bättre alternativ.

Prioriterade riskminskningsämnen

Om produkten innehåller prioriterade riskminskningsämnen ska den fasas ut om det är möjligt. Inom vissa produktkategorier kan det vara svårt att undvika de prioriterade riskminskningsämnena. Undersök om det finns bättre alternativ. Gör det inte det så gäller det att minska riskerna med produkten. Läs mer om detta i avsnittet om riskbedömning.

Ta vid behov hjälp av leverantörerna för att hitta bättre alternativ.

Substitutionscentrum vägleder svenska företag i arbetet med att identifiera onödigt farliga kemikalier och hitta bättre alternativ i allt från produkter till processer. På deras websida finns både stödmaterial och en substitutionsguide. Länk till: [Substitutionscentrum](#)

Förvaring av kemiska produkter

Det är verksamhetsutövaren som ansvarar för att kemikalier och farliga avfall hanteras så säkert som möjligt och att ett eventuellt utsläpp inte orsakar skada på människors hälsa eller miljön. Det räcker inte med bara tekniska skyddsåtgärder. Det är viktigt att regelbundet bedöma riskerna med hanteringen och att det finns en tydlig ansvarsfördelning inom verksamheten. All personal som hanterar kemikalier och farligt avfall måste ha den kunskap som behövs och tillgång till tydliga instruktioner.

Generellt innebär detta att:

- Kemikalier får inte förvaras tillsammans med brännbart material och gasflaskor.
- Kemikalier som klassas som giftiga eller när hälsofarliga gaser eller ångor kan avges från behållarna ska de förvaras i ett låst skåp av metall med ventilationsutsug.
- Förvara inte syror och baser tillsammans.
- Förvara inte starka syror och organiska ämnen tillsammans.
- Förvara inte kraftigt oxiderande ämnen tillsammans med oxiderbara ämnen.
- Kemikalier ska alltid förvaras med lock då de inte används.
- Öppna golvbrunnar får inte förekomma i kemikalieförråd. Om golvbrunn finns ska denna förses med skydd som förhindrar att läckage kan ske. Detta innebär exempelvis tättslutande lock, manuell öppnings- och stängningsfunktion på brunnen eller annan jämförbar anordning.
- Utrustning för hantering och sanering av spill ska finnas förberedd och vara anpassad till de kemikalier som förvaras. Det är lämpligt att utrustningen placeras på utsidan av kemikalieförrådet.
- Det är viktigt att brandklassningen av förvaringsskåp och förråd stämmer med de typer och mängder av kemikalier som förvaras där.
- Brännbart material ska förvaras i brandsäkra skåp eller i separata utrymmen.

Dessutom ska produkterna vara väl märkta med namn och farosymboler. Detta gäller även vid omförpackning. Det görs enklast genom att alltid förvara kemikalier i sina originalförpackningar.

I säkerhetsdatabladet under rubrik 7 *Hantering och lagring* och under rubrik 10 *Stabilitet och reaktivitet* finns specifik information om hur ett kemiskt ämne ska förvaras.

Kemiskt avfall

Farligt avfall

En tumregel är att avfallsrester av kemikalier med märkningspliktiga kemiska produkter generellt klassas som farligt avfall från det ögonblick man vill göra sig av med dem. Även avfall som inte är märkningspliktiga men som innehåller farliga metaller eller andra miljögifter som finns dolda i produkten kan klassas som farligt avfall. Några exempel är lysrör och lågenergilampor som innehåller kvicksilver, mobiltelefoner, hörlurar, kaffebryggare och förorenad jord. Miljöförvaltningen har mer information om farligt avfall på [Avfallsregler för företag och verksamheter](#).

Spill

Om något som räknas som farligt avfall spills ut ska både kemikalierester och det som använt för att torka upp de kemiska produkterna med räknas som farligt avfall.

Anteckningsskyldighet

Alla som bedriver en yrkesmässig verksamhet där farligt avfall förekommer ska för varje slag av farligt avfall föra anteckningar enligt 55§ och 57§ Avfallsförordningen (2011:927). Anteckningarna ska föras i kronologisk ordning och förvaras i minst 3 år samt kunna visas upp på begäran av tillsynsmyndighet.

Sedan 1 november 2020 ska alla verksamheter dessutom rapportera in antecknade uppgifter till ett avfallsregister. Det finns inga nedre gränser i fråga om till exempel mängden avfall eller storlek på verksamheten. Alla verksamheter där det uppkommer farligt avfall omfattas av kravet på att föra anteckningar om det farliga avfallet och att lämna dem till det nya avfallsregistret.

Transport

Transport av farligt avfall är starkt reglerad i lagstiftningen. Det krävs anmälan och i vissa fall tillstånd, även vid små mängder farligt avfall. Endast godkända transportörer får anlitas för transport av avfall och farligt avfall. Den som lämnar över avfall och farligt avfall för transport är skyldig att kontrollera att transportören och mottagaren har nödvändiga tillstånd. Under punkt 14 i säkerhetsdatabladet finns transportinformation.

Transportdokumentation

Enligt Avfallsförordningen (2011:927) ska transportdokument upprättas när farligt avfall ska transporteras. Transportdokumentet ska innehålla uppgifter om avfallstyp och avfallsmängd samt vem som är lämnare och vem som är mottagare.

Farligt gods

Farligt avfall med akut farlighet för hälsa eller miljö, till exempel brandfarlighet, räknas generellt även som farligt gods.

Bilaga 1. Riskbedömningsmatris

Riskbedömning av _____

1. Vilka är de inneboende farorna?

(Läs under rubrik 2 *Farliga egenskaper* och rubrik 3 *Sammansättning/information om beståndsdelar* i säkerhetsdatabladet.) Kolla att produkten inte innehåller utfasningsämnen som vi inte ska använda i Malmö Stad. Ta hjälp av PRIO – ett verktyg för substitution. Mer information om hur det görs finns i avsnitt *Substitution* i denna vägledning.

2. Identifiera riskfyllda arbetsmoment

a) Tänk igenom de moment som den kemiska produkten går igenom från att den köps in. I vilka moment och på vilket sätt kan de farliga egenskaperna påverka personers hälsa och/eller miljön? Hur länge utsätts personer och/eller miljö för produkten? Hanteras produkten koncentrerad eller utspädd? Kan flera kemiska produkter reagera med varandra under momenten (läs under rubrik 10 *Stabilitet och reaktivitet* i säkerhetsdatabladet)?

Vid riskbedömning av kemiska risker ta hjälp av: [Bedöm de kemiska arbetsmiljöriskerna](#)

b) Vem eller vilka ska hantera produkten? Finns det särskilda risker för person eller personerna på grund av kön, ålder, erfarenhet o.s.v.

Arbetsgivaren ska föra register över medarbetare som utsätts för en exponering som kan innebära risk för ohälsa i arbete med kemikalier (41 § i AFS 2011:1). Registret ska innehålla medarbetarens namn, arbetsuppgifter, vilken kemikalie medarbetaren utsätts för samt uppmätt eller uppskattad grad av exponering.

3. Bestäm riskminimerande åtgärder

Hur kan riskerna med den kemiska produkten minimeras? Kanske kan skyddsutrustning som handskar eller skyddsglasögon behövas? Bättre ventilation eller avfallshantering? Rekommenderade skyddsåtgärderna finns i säkerhetsdatabladet för produkten. Om riskerna bedöms för stora trots dessa åtgärder ska produkten tas bort eller inte köpas in. Det kanske finns en annan kemisk produkt med samma funktion, men med lägre risk? Eller kan funktionen lösas utan en kemisk produkt?

Hanterings- och skyddsinstruktioner

Arbetsinstruktioner ska vara skriftliga om riskbedömningen visar hög risk, mycket hög risk eller om arbetsuppgifterna är omfattande och komplicerade och det är viktigt att veta hur arbetet ska utföras för att ingen ska skadas. Är du osäker på om det behövs skriftliga instruktioner, kontakta arbetsmiljöspecialist för rådgivning.

Skriftligt arbets- och skyddsinstruktioner ska beskriva:

- Hur arbetet ska utföras.
- Vilken skyddsutrustning som ska användas, när den ska användas och hur den ska underhållas.
- Vilka ordnings- och städrutiner som gäller på arbetsplatsen.
- Vad som ska göras om en olycka eller tillbud inträffar (till exempel en kemikaliereaktion eller omfattande kemikaliespill).

Bilaga 2. Sammanfattning

Utskriftsversion av sammanfattning av vägledning finns på nästa sida.

Sammanfattningen finns även på sida sex i denna vägledning.

FÖR EN SÄKER KEMIKALIEHANTERING OCH ETT EFFEKTIVT SUBSTITUTIONSARBETE

Tänk efter vid inköp

Innan ett inköp av kemiska produkter görs, överväg alltid om syftet med inköpet kan uppnås genom att använda annan metod eller med mindre farliga kemiska produkter. Om en produkt ändå behövs, välj den som är minst farlig för människor och för miljön. Det är lagkrav på det!

Förteckna

Kemiska produkter eller ämnen som är klassade eller märkta med faropiktogram eller orange farosymbol ska förtecknas i ett register, så kallat kemikalieförteckning. Förteckningen ska vara lättillgänglig för berörd personal.

Byt ut produkter med utfasningsämnen

Utfasningsämnen har så allvarliga egenskaper att de bör fasas ut och inte användas alls. För prioriterade riskminskningsämnen behöver verksamheterna se över sin användning och säkerställa en god riskhantering, alternativt överväga möjligheten till substitution även för dessa ämnen.

Riskbedömning

Riskbedömning innebär att ta reda på vilka åtgärder som krävs för att ingen ska drabbas av ohälsa eller olycksfall. Ta först reda på vilka risker som finns med den kemiska produkten och sätt därefter in åtgärder som minimerar riskerna.

Förvara kemikalier säkert

Kemikalier ska förvaras så att de inte utgör risk för människors hälsa och miljö. Dessutom ska produkterna vara väl märkta med namn och farosymboler.

Första hjälpen vid kemikalieolycka

Vid livshotande skador ska du alltid ringa 112. För lindrigare skador ring Giftinformationscentralen på 010-456 6700.

Ta hand om avfallet

Märkningspliktiga kemiska produkter räknas som farligt avfall och ska därför hanteras enligt de lagkrav som finns.

Uppdaterad: 2021-06-07